HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

6 iulie 2010*

În cauza C-428/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Rechtbank 's-Gravenhage (Țările de Jos), prin decizia din 24 septembrie 2008, primită de Curte la 29 septembrie 2008, în procedura

Monsanto Technology LLC

împotriva

Cefetra BV,

Cefetra Feed Service BV,

Cefetra Futures BV,

* Limba de procedură: olandeza.

Alfred C. Toepfer International GmbH,

cu participarea:

Statului argentinian,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii A. Tizzano, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, E. Levits, președinți de cameră, domnii A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Lõhmus și L. Bay Larsen (raportor), judecători

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 decembrie 2009,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Monsanto Technology LLC, de W. A. Hoyng și de F. W. E. Eijsvogels, advocaten;

— pentru Cefetra BV, Cefetra Feed Service BV, Cefetra Futures BV și Alfred C. Toepfer International GmbH, de J. J. Allen și de H. M. H. Speyart van Woerden, advocaten;

— pentru statul argentinian, de B. Remiche, avocat, precum și de M. Roosen și de V. Cassiers, advocaten;

— pentru guvernul italian, de doamna I. Bruni, în calitate de agent, asistată de domnul D. Del Gaizo, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul olandez, de doamna C. Wissels și de domnul M. de Grave, în calitate de agenți;

— pentru guvernul portughez, de domnul L. Inez Fernandes, în calitate de agent;

— pentru guvernul Regatului Unit, de domnul S. Ossowski, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de domnii H. Krämer și W. Wils, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 martie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 9 din Directiva 98/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iulie 1998 privind protecția juridică a invențiilor biotehnologice (JO L 213, p. 13, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 268, denumită în continuare „directiva").

2 Această cerere a fost formulată în cadrul a două litigii între Monsanto Technology LLC (denumită în continuare „Monsanto"), pe de o parte, și Cefetra BV, Cefetra Feed Service BV, Cefetra Futures BV (denumite în continuare, împreună, „Cefetra"), susținute de statul argentinian, intervenient, și, respectiv, Vopak Agencies Rotterdam BV (denumită în continuare „Vopak") și Alfred C. Toepfer International GmbH (denumită în continuare „Toepfer"), pe de altă parte, cu privire la importurile în Comunitatea Europeană, în cursul anilor 2005 și 2006, de făină de soia provenită din Argentina.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

3 Articolul 27 din Acordul privind aspectele legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală, care constituie anexa 1 C la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), semnat la Marrakech la 15 aprilie 1994 și aprobat prin Decizia 94/800/CE a Consiliului din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competența sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994) (JO L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3, denumit în continuare „Acordul TRIPS"), articol intitulat „Obiect brevetabil", prevede, în esență, că:

— un brevet poate fi obținut pentru orice invenție, de produs sau de procedeu, în toate domeniile tehnologice, cu condiția ca aceasta să fie nouă, să implice o activitate inventivă și să fie susceptibilă de aplicare industrială;

— pot fi obținute brevete și este posibil a exercita drepturi asupra brevetului fără discriminare în ceea ce privește locul de origine al invenției, domeniul tehnologic și faptul că produsele sunt importate sau sunt de origine națională.

4 Articolul 30 din același acord, intitulat „Excepții la drepturile conferite", prevede că membrii pot prevedea excepții limitate la drepturile exclusive conferite printr-un brevet, cu condiția ca aceste excepții să nu aducă atingere în mod nejustificat exploatării normale a brevetului și nici să nu cauzeze vreun prejudiciu nejustificat intereselor legitime ale titularului brevetului, cu luarea în considerare a intereselor legitime ale terților.

Dreptul Uniunii

5 Articolul 1 din directivă prevede că statele membre trebuie să protejeze invențiile biotehnologice prin legislația internă privind brevetele de invenție și să o adapteze, dacă este necesar, pentru a ține cont de dispozițiile acestei directive. Articolul mai prevede că directiva nu aduce atingere obligațiilor statelor membre rezultate în special din Acordul TRIPS.

6 Articolul 2 din directivă definește „materialul biologic" ca fiind orice material care conține informație genetică capabilă de a se reproduce pe ea însăși sau de a fi reprodusă într-un sistem biologic.

7 Articolul 3 prevede că sunt brevetabile invențiile noi, care implică o activitate inventivă și au aplicabilitate industrială, chiar dacă privesc, printre altele, un produs care conține sau este compus din material biologic. Acest articol precizează că materialul biologic izolat din mediul său natural sau produs prin intermediul unui procedeu tehnic poate constitui obiectul unei invenții, chiar dacă acesta a apărut anterior în natură.

8 Considerentul (22) al directivei subliniază că discuția pe tema brevetabilității secvențelor sau secvențelor parțiale de gene este controversată. Acesta prevede că acordarea unui brevet pentru invenții care privesc astfel de secvențe sau secvențe parțiale trebuie să fie supusă acelorași criterii de brevetabilitate ca în toate celelalte

domenii ale tehnologiei, respectiv noutate, inventivitate și aplicabilitate industrială. Acesta prevede de asemenea că aplicabilitatea industrială a unei secvențe sau secvențe parțiale trebuie să fie indicată în mod concret în cererea de brevet.

9 Potrivit considerentului (23) al directivei, o simplă secvență ADN fără identificarea unei funcții nu conține niciun fel de informație tehnică, astfel încât nu poate constitui o invenție brevetabilă.

10 Considerentul (24) al directivei prevede că, în conformitate cu criteriul aplicabilității industriale, în cazurile în care se utilizează o secvență sau o secvență parțială de genă pentru producerea unei proteine sau a unei porțiuni de proteină, este necesar să se specifice care proteină sau porțiune de proteină este produsă sau ce funcție îndeplinește aceasta.

11 Articolul 5 alineatul (3) din directivă, cuprins în capitolul I, intitulat „Caracterul brevetabil", impune ca aplicarea industrială a unei secvențe sau a unei secvențe parțiale dintr-o genă să fie descrisă în cererea de brevet.

12 Articolul 9, cuprins în capitolul II, intitulat „Domeniul de aplicare al protecției", prevede:

„Protecția conferită de un brevet pentru un produs care conține sau constă în informații genetice trebuie să cuprindă toate materialele în care este încorporat produsul […] și în care informația genetică este conținută și își îndeplinește funcția".

Dreptul național

13 Articolul 53 din Legea din 1995 privind brevetele de invenție (Rijksoctrooiwet 1995, denumită în continuare „Legea din 1995") prevede:

„[…] un brevet conferă titularului său dreptul exclusiv:

a) pentru sau în cadrul întreprinderii sale, de a fabrica produsul brevetat, de a-l utiliza, de a-l comercializa sau de a-l revinde, de a-l închiria, de a-l livra sau de a efectua orice altă operațiune comercială cu privire la acest produs sau de a-l oferi, de a-l importa sau de a-l deține în unul dintre aceste scopuri;

b) pentru sau în cadrul întreprinderii sale, de a aplica procedeul brevetat sau de a utiliza, de a comercializa ori de a revinde, de a închiria, de a livra produsul obținut direct prin aplicarea acestui procedeu sau de a efectua orice altă operațiune comercială cu privire la acest produs sau de a-l oferi, de a-l importa sau de a-l deține în unul dintre aceste scopuri".

14 Articolul 53a din această lege are următorul cuprins:

„1. În cazul unui brevet pentru un material biologic care posedă caracteristici specifice ca rezultat al invenției, dreptul exclusiv acoperă toate materialele biologice derivate din acel material biologic prin înmulțire sau prin multiplicare, într-o formă identică ori diferită și având aceleași caracteristici.

2. În cazul unui brevet pentru un procedeu care permite producerea unui material biologic cu caracteristici specifice ca rezultat al invenției, dreptul exclusiv acoperă materialul biologic obținut direct prin acest procedeu și orice alt material biologic derivat din materialul biologic obținut direct prin înmulțire sau prin multiplicare, într-o formă identică ori diferită și având aceleași caracteristici.

3. În cazul unui brevet pentru un produs care conține sau constă în informații genetice, dreptul exclusiv acoperă toate materialele în care este încorporat produsul și în care informația genetică este conținută și își îndeplinește funcția […]”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

15 Monsanto este titulara brevetului european EP 0 546 090, acordat la 19 iunie 1996, în ceea ce privește 5-enolpiruvilsichimat-3-fosfat sintaze cu toleranță la glifosat (denumit în continuare „brevetul european”). Acest brevet european își produce efectele, printre altele, în Țările de Jos.

16 Glifosatul este un erbicid neselectiv. Acesta blochează, în plantă, centrul activ al enzimelor 5-enolpiruvilsichimat-3-fosfat sintaze (denumite în continuare „EPSPS”) din clasa I, care au un rol important în dezvoltarea plantei. Această acțiune a glifosatului are drept efect distrugerea plantei.

17 Brevetul european descrie o clasă de enzime EPSPS din clasa II care nu reacționează la glifosat. Plantele care conțin astfel de enzime rezistă la utilizarea glifosatului, în timp ce buruienile sunt distruse. Genele care codează enzimele din clasa II au fost

izolate din trei bacterii. Monsanto a introdus aceste gene în ADN-ul unei plante de soia, pe care a denumit-o soia RR („Roundup Ready"). Ca urmare a acestei introduceri, planta de soia RR sintetizează o enzimă EPSPS din clasa II denumită CP4-EPSPS, rezistentă la glifosat. Astfel, planta devine rezistentă la erbicidul Roundup.

18 Soia RR este cultivată pe scară largă în Argentina, unde invenția societății Monsanto nu este protejată printr-un brevet.

19 Cefetra și Toepfer comercializează făină de soia. La 16 iunie 2005, la 21 martie și, respectiv, la 11 mai 2006, în portul Amsterdam au ajuns trei încărcături de făină de soia provenite din Argentina. Vopak a depus declarația vamală pentru una dintre încărcături.

20 Cele trei încărcături au fost reținute de autoritățile vamale în temeiul Regulamentului (CE) nr. 1383/2003 al Consiliului din 22 iulie 2003 privind intervenția autorităților vamale împotriva mărfurilor suspectate de a aduce atingere anumitor drepturi de proprietate intelectuală, precum și măsurile care trebuie aplicate mărfurilor care aduc atingere anumitor drepturi de proprietate intelectuală (JO L 196, p. 7, Ediție specială, 02/vol. 16, p. 18). Acestea au fost eliberate după ce s-au remis eșantioane societății Monsanto. Aceasta a solicitat o analiză a mărfii pentru a se stabili dacă provenea din soia RR.

21 După analize, invocând prezența în făină a enzimei CP4-EPSPS, precum și a secvenței ADN care o codează, Monsanto a depus la Rechtbank 's-Gravenhage cereri privind instituirea de interdicții împotriva Cefetra, Vopak și Toepfler, în temeiul articolului 16 din Regulamentul nr. 1383/2003, precum și cereri privind interzicerea încălcărilor aduse brevetului său european pentru toate țările în care acesta este în vigoare. Statul argentinian a intervenit în susținerea concluziilor prezentate de Cefetra.

22 Rechtbank 's-Gravenhage apreciază că Monsanto a demonstrat prezența, în una dintre încărcăturile în litigiu, a secvenței ADN protejate prin brevetul său european. Totuși, instanța se întreabă dacă simpla prezență a secvenței ADN este suficientă pentru a se constata o încălcare, prin comercializarea făinei în Comunitate, a brevetului european deținut de Monsanto.

23 Atât Cefetra, susținută de statul argentinian, cât și Toepfer afirmă că articolul 53a din Legea din 1995 are caracter exhaustiv. Acesta ar trebui considerat o *lex specialis,* care derogă de la regimul general de protecție prevăzut de articolul 53 din aceeași lege pentru un produs brevetat. În măsura în care ADN-ul prezent în făina de soia nu și-ar mai putea îndeplini funcția în acest material, Monsanto nu s-ar putea opune comercializării acestei făini invocând exclusiv existența ADN-ului în făină. Între caracterul brevetabil limitat, pe care l-ar sublinia considerentele (23) și (24) ale directivei, și întinderea protecției conferite de un brevet ar exista o legătură.

24 În opinia Monsanto, directiva nu ar avea ca obiectiv restrângerea protecției invențiilor biotehnologice care există în statele membre. Directiva nu ar afecta protecția conferită de articolul 53 din Legea din 1995, care ar fi o protecție absolută. O restrângere a protecției ar fi incompatibilă cu articolul 27 din Acordul TRIPS.

25 Rechtbank 's-Gravenhage subliniază că articolul 53a alineatul 3 din Legea din 1995, la fel ca articolul 9 din directivă, prevede că dreptul exclusiv al titularului brevetului acoperă toate materialele în care este încorporat ADN-ul, cu condiția ca informația genetică să fie conținută și să își îndeplinească funcția în acest material.

26 Instanța constată că ADN-ul nu își poate îndeplini funcția în făina de soia, care este o materie inanimată.

27 Instanța apreciază că textul articolului 53a alineatul 3 din Legea din 1995 și cel al articolului 9 din directivă nu se coroborează cu teza susținută în fața sa de Monsanto, potrivit căreia ar fi suficient ca ADN-ul să își fi îndeplinit funcția, la un moment dat, în planta de soia sau să își poată îndeplini din nou funcția după izolarea din făina de soia și introducerea într-o materie vie.

28 Cu toate acestea, în opinia Rechtbank 's-Gravenhage, o genă, chiar dacă face parte dintr-un organism, nu trebuie neapărat să își îndeplinească funcția în mod continuu. Astfel, ar exista gene care nu ar fi activate decât în anumite situații, cum ar fi căldura, seceta sau o boală.

29 În sfârșit, nu ar trebui neglijat faptul că, prin cultivarea plantelor de soia din care provine făina, s-ar fi obținut profit pe seama invenției fără să existe o contraprestație.

30 În ipoteza în care nu ar fi posibilă interzicerea comercializării făinii de soia în temeiul articolului 53a din Legea din 1995, care transpune articolul 9 din directivă, s-ar pune problema dacă ar putea fi invocată o protecție clasică absolută, precum cea prevăzută la articolul 53 din Legea din 1995.

31 În această privință, s-ar părea că directiva nu aduce atingere protecției absolute a produselor, întemeiată pe o dispoziție precum articolul 53 din Legea din 1995, ci vizează mai curând o protecție minimă. Cu toate acestea, indiciile favorabile unei astfel de interpretări nu ar fi suficient de clare.

32 În acest context, Rechtbank 's-Gravenhage a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 9 din [directivă] trebuie interpretat în sensul că protecția conferită de acest articol poate fi invocată și într-o situație, precum cea din prezenta cauză, în care produsul (secvența ADN) este parte a unui material importat în Uniunea Europeană (făina de soia) și nu își îndeplinește funcția la momentul încălcării invocate, însă și-a îndeplinit această funcție anterior (în planta de soia) sau și-ar putea, eventual, îndeplini din nou funcția după ce a fost izolat din materialul în cauză și introdus în celula unui organism?

2) Pornind de la existența secvenței ADN, descrisă în revendicarea 6 a brevetului de invenție numărul EP 0 546 090, în făina de soia importată în Comunitate de Cefetra și de [Toepfer] și pornind de la faptul că ADN-ul este încorporat, în sensul articolului 9 din [directivă], în făina de soia și că nu își îndeplinește funcția în structura acesteia, protecția conferită de directiva menționată, în special de articolul 9, unui brevet de invenție pentru un material biologic se opune posibilității ca legislația națională în domeniul brevetelor de invenție să acorde (în plus) protecție absolută produsului ca atare (ADN), indiferent dacă acest ADN își îndeplinește sau nu își îndeplinește funcția și, prin urmare, protecția conferită de articolul 9 din directivă trebuie considerată exhaustivă în cazul reglementat de această dispoziție, în care produsul conține sau constă în informații genetice și este încorporat într-un material în care este conținută informația genetică?

3) Pentru a răspunde la întrebarea anterioară, prezintă importanță faptul că brevetul de invenție numărul EP 0 546 090 a fost solicitat și a fost acordat înainte de adoptarea [directivei] (în speță, la 19 iunie 1996) și că o astfel de protecție absolută a fost acordată, potrivit legislației naționale în domeniul brevetelor de invenție, înainte de adoptarea acestei directive?

4) Pentru a răspunde la aceste întrebări, Curtea de Justiție poate lua în considerare de asemenea [Acordul TRIPS], și în special articolele 27 și 30 din acest acord?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

33 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 9 din directivă trebuie interpretat în sensul că acesta conferă protecție drepturilor asupra brevetului în împrejurări precum cele din acțiunea principală, atunci când produsul brevetat este conținut în făina de soia, în care nu își îndeplinește funcția pentru care este brevetat, însă și-a îndeplinit această funcție anterior, în planta de soia din care provine, prin transformare, această făină, sau atunci când și-ar putea, eventual, îndeplini din nou această funcție după ce a fost extras din făină și introdus ulterior în celula unui organism viu.

34 În această privință, trebuie să se constate că articolul 9 din directivă subordonează protecția pe care o reglementează condiției ca informația genetică conținută în produsul brevetat sau care constituie acest produs să își „îndeplinească" funcția în „materialele […] în care" este conținută această informație.

35 Sensul obișnuit al timpului prezent utilizat de legiuitorul comunitar și al expresiei „materialele [...] în care" presupune ca funcția să fie îndeplinită la momentul prezent și în însuși materialul care încorporează secvența ADN care conține informația genetică.

36 În cazul unei informații genetice, precum cea care face obiectul acțiunii principale, funcția invenției este îndeplinită atunci când informația genetică protejează materialul biologic în care este încorporată împotriva acțiunii efective sau a unei acțiuni eventuale previzibile a unui produs susceptibil să distrugă acest material.

37 Or, utilizarea unui erbicid asupra făinii de soia nu este previzibilă și nici măcar de conceput în mod normal. În plus, presupunând existența unei astfel de utilizări, funcția produsului brevetat care vizează protecția vieții materialului biologic care îl conține nu ar putea fi îndeplinită, din moment ce informația genetică nu se regăsește decât în stare de reziduu în făina de soia, iar aceasta din urmă este o materie inanimată, obținută prin mai multe operațiuni de tratare a plantei de soia.

38 Rezultă din considerațiile care precedă că protecția prevăzută la articolul 9 din directivă este exclusă în cazul în care informația genetică a încetat să îndeplinească funcția pe care o asigura în materialul inițial din care provine materialul în litigiu.

39 Rezultă de asemenea că această protecție nu poate fi invocată pentru materialul în litigiu pentru simplul motiv că secvența ADN care conține informația genetică ar putea fi extrasă din material și ar putea să își îndeplinească funcția într-o celulă a unui organism viu, după introducerea în aceasta. Așadar, într-o astfel de ipoteză, funcția ar fi îndeplinită într-un material care este în același timp un material diferit și biologic. Prin urmare, funcția ar putea da naștere unui drept la protecție doar în raport cu acest material.

40 A admite o protecție în temeiul articolului 9 din directivă pentru motivul că informația genetică și-a îndeplinit funcția anterior în materialul care o conține sau și-ar putea, eventual, îndeplini din nou această funcție în structura unui alt material ar lipsi dispoziția interpretată de efect util, întrucât întotdeauna ar putea fi invocată, în principiu, una dintre cele două situații.

41 Monsanto susține totuși că, în principal, revendică o protecție a secvenței sale ADN brevetate ca atare. Monsanto precizează că secvența ADN vizată în acțiunea principală este protejată de dreptul național privind brevetele aplicabil, în conformitate cu articolul 1 alineatul (1) din directivă. Articolul 9 din directivă ar viza doar extinderea unei astfel de protecții la alte materiale în care este încorporat produsul brevetat. În acțiunea principală, această întreprindere nu ar urmări, așadar, obținerea protecției prevăzute la articolul 9 din directivă pentru făina de soia în care este încorporată secvența ADN brevetată. Prezenta cauză ar privi protecția secvenței ADN ca atare, protecție ce nu ar avea legătură cu îndeplinirea unei funcții specifice. Astfel, această protecție ar fi una absolută în temeiul dreptului național aplicabil la care face trimitere articolul 1 alineatul (1) din directivă.

42 O astfel de analiză nu poate fi reținută.

43 În această privință, trebuie subliniat că în considerentul (23) al directivei se prevede că „o simplă secvență ADN fără identificarea unei funcții nu conține niciun fel de informație tehnică […] [și] nu este, așadar, o invenție brevetabilă”.

44 Pe de altă parte, considerentele (22) și (24) ale directivei, precum și articolul 5 alineatul (3) din directivă presupun că o secvență ADN nu beneficiază de nicio protecție în temeiul legislației privind brevetele de invenție în cazul în care nu se precizează funcția îndeplinită de această secvență.

45 Întrucât directiva condiționează astfel brevetabilitatea unei secvențe ADN de indicarea funcției pe care aceasta o asigură, trebuie să se considere că nu conferă nicio protecție pentru o secvență ADN brevetată care nu își poate îndeplini funcția specifică pentru care a fost brevetată.

46 Această interpretare se coroborează cu textul articolului 9 din directivă, care subordonează protecția pe care o reglementează condiției ca secvența ADN brevetată să își îndeplinească funcția proprie în materialul în care este încorporată.

47 O interpretare potrivit căreia o secvență ADN brevetată ar putea beneficia, în temeiul directivei, de o protecție absolută ca atare, indiferent dacă secvența își îndeplinește sau nu își îndeplinește funcția proprie, ar lipsi această dispoziție de efectul său util. Astfel, o protecție care ar fi conferită formal secvenței ADN ca atare ar acoperi în mod obligatoriu, în realitate, materialul care o încorporează, pe întreaga durată de subzistență a acestei situații.

48 Astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 37 din prezenta hotărâre, o secvență ADN, precum cea care face obiectul acțiunii principale, nu își poate îndeplini funcția atunci când este încorporată într-o materie inanimată, cum este făina de soia.

49 O astfel de secvență nu beneficiază, așadar, de o protecție a drepturilor asupra brevetului, din moment ce nici articolul 9 din directivă, nici o altă dispoziție din aceasta nu conferă protecție pentru o secvență ADN brevetată care nu își poate îndeplini funcția proprie.

50 În consecință, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 9 din directivă trebuie interpretat în sensul că nu conferă protecție drepturilor asupra brevetului în împrejurări precum cele din acțiunea principală, atunci când produsul brevetat este

conținut în făina de soia, în care nu își îndeplinește funcția pentru care este brevetat, însă și-a îndeplinit această funcție anterior, în planta de soia din care provine, prin transformare, această făină, sau atunci când și-ar putea, eventual, îndeplini din nou această funcție după ce a fost extras din făină și introdus ulterior în celula unui organism viu.

Cu privire la a doua întrebare

51 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 9 din directivă realizează o armonizare exhaustivă a protecției pe care o conferă, astfel încât se opune posibilității ca o legislație națională să acorde protecție absolută produsului brevetat ca atare, indiferent dacă își îndeplinește sau nu își îndeplinește funcția proprie în materialul care îl conține.

52 Această întrebare se întemeiază pe premisa, evocată în decizia de trimitere, că o dispoziție națională precum articolul 53 din Legea din 1995 acordă efectiv protecție absolută produsului brevetat.

53 Pentru a răspunde la a doua întrebare, trebuie subliniat că legiuitorul comunitar constată, în considerentele (3) și (5)-(7) ale directivei, că:

— o protecție eficientă și armonizată în toate statele membre este esențială pentru menținerea și încurajarea investițiilor în domeniul biotehnologiei;

— există disparități în ceea ce privește protecția juridică a invențiilor din domeniul biotehnologiei între legislațiile și practicile diferitelor state membre;

— aceste disparități ar putea crea bariere comerciale și, implicit, piedici în funcționarea corespunzătoare a pieței interne;

— este posibil ca aceste disparități să se amplifice pe măsură ce statele membre vor adopta noi dispoziții legale și practici administrative diferite sau pe măsură ce interpretările jurisprudențiale naționale se dezvoltă în mod diferit;

— evoluția eterogenă a legislațiilor naționale privind protecția juridică a invențiilor din domeniul biotehnologiei în cadrul Comunității poate constitui un factor de descurajare a comerțului, în detrimentul dezvoltării industriale a acestor invenții și al funcționării corespunzătoare a pieței interne.

54 În continuare, considerentele (8) și (13) prevăd că:

— protecția juridică a invențiilor din domeniul biotehnologiei nu necesită crearea unui corp de legi separat în locul normelor de drept intern privind brevetele de invenții;

— normele de drept intern privind brevetele de invenții constituie în continuare dreptul comun pentru protecția juridică a invențiilor din domeniul biotehnologiei, ținându-se cont de faptul că acestea trebuie adaptate sau completate în anumite privințe, având în vedere progresele tehnologice care implică material biologic și care îndeplinesc de asemenea condițiile de brevetare;

— cadrul juridic comunitar pentru protecția invențiilor din domeniul biotehnologiei se poate limita la stabilirea unor principii care se aplică în special brevetabilității materialului biologic ca atare și domeniului de aplicare al protecției conferite de un brevet unei invenții biotehnologice.

55 Rezultă din aceste prevederi că legiuitorul comunitar a intenționat să realizeze o armonizare limitată în ceea ce privește domeniul de aplicare material, dar capabilă să remedieze disparitățile existente și să prevină viitoare disparități între statele membre în domeniul protecției invențiilor biotehnologice.

56 Armonizarea decisă urmărește astfel evitarea obstacolelor în calea schimburilor comerciale.

57 Pe de altă parte, aceasta se înscrie în cadrul unui compromis între interesele titularilor de brevete și necesitățile unei bune funcționări a pieței interne.

58 În ceea ce privește în special articolul 9 din directivă, cuprins în capitolul II, intitulat „Domeniul de aplicare al protecției", abordarea legiuitorului comunitar reflectă intenția acestuia de a asigura brevetelor aceeași protecție în toate statele membre.

59 Astfel, o protecție uniformă apare ca fiind mijlocul de a elimina sau de a preveni disparitățile dintre acestea și de a asigura echilibrul dorit între interesele titularilor de brevete și cele ale celorlalți operatori, în timp ce, la polul opus, o eventuală abordare privind o armonizare minimă adoptată în favoarea titularilor de brevete, pe de o parte, ar compromite echilibrul urmărit între interesele în cauză și, pe de altă parte, nu

ar putea decât să consacre sau să dea naștere unor disparități între statele membre și, implicit, unor obstacole în calea schimburilor comerciale.

60 Rezultă că armonizarea realizată de articolul 9 din directivă trebuie considerată exhaustivă.

61 Articolul 1 alineatul (1) prima teză din directivă nu contrazice această concluzie, întrucât face trimitere, în ceea ce privește protecția invențiilor biotehnologice, la legislația internă privind brevetele. Astfel, a doua teză a aceluiași alineat prevede că statele membre trebuie, dacă este necesar, să își adapteze legislația internă privind brevetele de invenție pentru a ține cont de dispozițiile acestei directive, altfel spus, în special, de cele care realizează o armonizare exhaustivă.

62 Prin urmare, în măsura în care directiva nu conferă protecție unei secvențe ADN brevetate care nu își poate îndeplini funcția, dispoziția interpretată se opune acordării de către un legiuitor național a unei protecții absolute pentru o secvență ADN brevetată ca atare, indiferent dacă își îndeplinește sau nu își îndeplinește funcția proprie în materialul care o conține.

63 În consecință, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 9 din directivă realizează o armonizare exhaustivă a protecției pe care o conferă, astfel încât se opune posibilității ca o legislație națională să acorde protecție absolută produsului brevetat ca atare, indiferent dacă își îndeplinește sau nu își îndeplinește funcția proprie în materialul care îl conține.

Cu privire la a treia întrebare

64 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 9 din directivă se opune posibilității ca titularul unui brevet eliberat anterior adoptării acestei directive să invoce protecția absolută a produsului brevetat care i-ar fi fost acordată potrivit legislației naționale aplicabile la acel moment.

65 Această întrebare se întemeiază, la fel ca și a doua întrebare, pe premisa că o dispoziție națională, precum articolul 53 din Legea din 1995, conferea în mod efectiv protecție absolută produsului brevetat prin eliberarea brevetului anterior adoptării directivei.

66 Pentru a răspunde la întrebarea menționată, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, o normă nouă se aplică, în principiu, imediat efectelor viitoare ale unei situații ce a apărut sub incidența normei vechi (a se vedea în special Hotărârea din 11 decembrie 2008, Comisia/Freistaat Sachsen, C-334/07 P, Rep., p. I-9465, punctul 43 și jurisprudența citată).

67 Directiva nu prevede nicio derogare de la acest principiu.

68 De altfel, neaplicarea directivei în cazul brevetelor acordate anterior ar crea, între statele membre, diferențe de protecție care ar împiedica armonizarea urmărită.

69 Așadar, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 9 din directivă se opune posibilității ca titularul unui brevet eliberat anterior adoptării acestei directive să invoce protecția absolută a produsului brevetat care i-ar fi fost acordată potrivit legislației naționale aplicabile la acel moment.

Cu privire la a patra întrebare

70 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 27 și 30 din Acordul TRIPS au efect asupra interpretării articolului 9 din directivă.

71 În această privință, trebuie amintit că dispozițiile Acordului TRIPS nu sunt de natură să creeze pentru particulari drepturi pe care aceștia să le poată invoca în mod direct în fața instanței în temeiul dreptului Uniunii (Hotărârea din 14 decembrie 2000, Dior și alții, C-300/98 și C-392/98, Rec., p. I-11307, punctul 44).

72 Dacă se constată că există o reglementare a Uniunii în domeniul respectiv, se aplică dreptul Uniunii, ceea ce implică obligația, în măsura posibilului, de a proceda la o interpretare conformă cu Acordul TRIPS, fără a se putea atribui totuși un efect direct dispoziției în cauză din acest acord (Hotărârea din 11 septembrie 2007, Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos, C-431/05, Rep., p. I-7001, punctul 35).

73 Întrucât directiva constituie o reglementare a Uniunii în domeniul brevetelor, aceasta trebuie, așadar, în măsura posibilului, să facă obiectul unei interpretări conforme.

74 În această privință, se impune constatarea faptului că interpretarea dată în prezenta hotărâre articolului 9 din directivă nu este contrară acestei obligații.

75 Astfel, articolul 9 din directivă reglementează întinderea protecției conferite de un brevet titularului său, în timp ce articolele 27 și 30 din Acordul TRIPS privesc brevetabilitatea și, respectiv, excepțiile la drepturile conferite de un brevet.

76 Presupunând că se poate considera că noțiunea „excepții la drepturile conferite" include nu doar excluderi de drepturi, ci și limitări ale acestora, ar trebui să se constate că interpretarea articolului 9 din directivă, care limitează protecția conferită la situațiile în care produsul brevetat își îndeplinește funcția, nu este de natură să aducă atingere în mod nejustificat exploatării normale a brevetului și nici să cauzeze „vreun prejudiciu nejustificat intereselor legitime ale titularului brevetului, cu luarea în considerare a intereselor legitime ale terților", în sensul articolului 30 din Acordul TRIPS.

77 Trebuie să se răspundă, așadar, la a patra întrebare că articolele 27 și 30 din Acordul TRIPS nu au efect asupra interpretării articolului 9 din directivă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

78 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu

privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

1) **Articolul 9 din Directiva 98/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iulie 1998 privind protecția juridică a invențiilor biotehnologice trebuie interpretat în sensul că nu conferă protecție drepturilor asupra brevetului în împrejurări precum cele din acțiunea principală, atunci când produsul brevetat este conținut în făina de soia, în care nu își îndeplinește funcția pentru care este brevetat, însă și-a îndeplinit această funcție anterior în planta de soia din care provine, prin transformare, această făină, sau atunci când și-ar putea, eventual, îndeplini din nou această funcție după ce a fost extras din făină și introdus ulterior în celula unui organism viu.**

2) **Articolul 9 din Directiva 98/44 realizează o armonizare exhaustivă a protecției pe care o conferă, astfel încât se opune posibilității ca o legislație națională să acorde protecție absolută produsului brevetat ca atare, indiferent dacă își îndeplinește sau nu își îndeplinește funcția proprie în materialul care îl conține.**

3) **Articolul 9 din Directiva 98/44 se opune posibilității ca titularul unui brevet eliberat anterior adoptării acestei directive să invoce protecția absolută a produsului brevetat care i-ar fi fost acordată potrivit legislației naționale aplicabile la acel moment.**

4) **Articolele 27 și 30 din Acordul privind aspectele legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală, care constituie anexa 1 C la Acordul de**

instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), semnat la Marrakech la 15 aprilie 1994 și aprobat prin Decizia 94/800/CE a Consiliului din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competența sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994), nu au efect asupra interpretării articolului 9 din Directiva 98/44.

Semnături